

RELACIÓ I ESTUDI GENERAL DELS PLETS EN ELS QUE ES VEIÉ INVOLUCRADA UNA FAMÍLIA PAGESA DE LA CATALUNYA VELLA, AL REGNAT DE CARLES III

Ferran del Campo i Jordà

Introducció:

Hem establert en aquest treball els següents apartats: en primer lloc una resenya del grup familiar a estudi, els Jordà del veïnat de Molins (avui Pont de Molins) a la comarca de l'Alt Empordà, que serveix de pròleg i entrada em qüestió, seguidament la relació cronològica i comentada dels plets que establiren els Jordà seguida d'altra relació dels que s'establiren contra d'ells, per finalitzar amb un comentari global, notes marginals aclaratòries i un plànol.

La família Jordà, resenya històrica.

Coneixem l'existència de Ramon Jordà, pagès de Molins, propietari del mas i terres Jordà, a mitjans segle XIV, aquest mas es trobava al veïnat de Molins, una petita agrupació de masies pertanyents al terme jurisdiccional del castell i baronia de Llers, comtat de Besalú. Hi ha indicis de què els Jordà arribaren a Molins al segle XIII, provinents de la zona pirenenca del comtat de Foix, fugint possiblement de la guerra contra els càtars. El que després seria cognom Jordà era a l'Alta Edad Mitjana un nom de pila, molt comú a Occitània i especialment al comtat de Foix.

Poc se sap de la família als segles XVI i XV, si bé continuaren a Molins i a finals d'aquest darrer segle trobem documentació segons la qual el mas Jordà tenia terres de conreu (cereals-blat, segol, ordi i civada i horta), disposava d'una ramaderia important d'ovelles i posseïa els animals domèstics habituals.

Al llarg del segle XVI, al no haver-hi guerres ni conflictes importants a l'Empordà interior, al contrari que a la costa, els pagesos es varen poder refer de la ruïna i desastre que causà la guerra dels Remences. Diferent fou el segle XVII, conflictiu tot ell a l'Alt Empordà (guerra dels Segadors, epidèmies, invasions franceses contínues, etc.).

En aquests dos segles abans esmentats la família Jordà estableix relacions amb el monestir agustí de Santa Maria del Roure i la seva pobordia, establint-se a les seves terres, mitjançant contractes d'emfitèusi, cosa que els hi va permetre d'augmentar el seu patrimoni.

A finals del segle XVII l'hereu del mas Jordà és Rafael, i amb ell s'inaugura una nova i pròspera etapa que quedarà reflectida als segles següents. Amb ell comença d'una forma sistemàtica la contractació d'assalariats, tant per cuidar la terra com els remats. El seu hereu fou Pere Joan Jordà, nascut el 1699, que seguirà les línies marcades pel seu pare i engrandirà el patrimoni, convertint-se en un poderós pagès propietari, i el seu fill primogènit Rafael, nascut el

1726, potencia la pràctica de comprar masies i terres i deixar-les en mans de parcers, al temps que es plantegen dedicar-se al negoci dels molins fariners. Amb aquesta nova orientació els Jordà varen comprar l'antic molí Joher, junt amb les terres i el mas.

L'hereu de Rafael Jordà neix el 1756, de nom Joan Bautista, aquest inaugurarà una de les etapes més importants a la família, car passaran d'ésser pagesos a hisendats i engrandirà notablement el patrimoni, especialment amb la compra del mas Patau i les seves terres. Serà a partir d'aquest moment i al llarg de tot el segle XIX, que els Jordà es dedicaran als negocis, especialment al dels molins fariners, i actuaran com intermediaris de productes agrícoles i ramaders. Amb els beneficis obtinguts compren masos amb les seves terres i situen parcers en ells.

Fill i hereu de Joan Bautista fou Rafael, nascut el 1778, que se'n va sortir bé, malgrat els problemes, de la Guerra Gran, la guerra contra Napoleó i la civil del Trienni, al temps que continua dedicant-se als negocis, un d'ells i potser el més important va ésser el suministre de cara per les tropes franceses, Cent Mil Fills de Sant Lluís, cridats per Ferran VII.

Com bona part dels seus negocis es realitzaven a Figueres, va ésser en aquest moment quan compron una casa en aquesta vila, de dimensions notables, al carrer de la Junquera.

L'any 1808 neix Llorenç Jordà, fill i hereu de Rafael, aquest fou un ric hisendat que ja residia correntment a Figueres. Amb ell altres membres de la família es varen començar a establir també a l'esmentada vila, com el seu germà, Pere, advocat. L'hereu de Llorenç fou el seu fill primogènit Rafael, però va quedar orfe de pare als vuit anys, raó per la que el seu oncle Pere va haver d'assumir tota la responsabilitat familiar. Aquest i en nom dels dos, societat Jordà, estableix un banc a Figueres, al temps que ampliaren el volum dels seus negocis i engrandiren el seu patrimoni amb terres de tota la comarca, seguint l'antic sistema de deixar-les en mans de parcers.

Relació cronològica dels plets establerts pels Jordà.

-1758-63- Plet establert pels Jordà contra els Prats i Matas, barons de Serrahí(1), per la raó següent: l'any 1513 Pere Puigferrer, paborde del Roure, establí a Julià Mata del Pujol en dos molins, un de l'heretat del mas Fresser de la Closa(2) i l'altre de la Closa, ambdós al riu Muga, amb la condició d'enllestir un d'ells, i dels que al segle XVIII en queden ruïnes. Els Prats i Matas, com hereus de Julià Mata, desitgen reedificar de nou el molí de la Closa, amb el seu corresponent rec i prendre l'aigua del Muga(3), demanaren permís al comte de Peralada, Bernat de Rocabertí, com a successor en la baronia del castell de Llers de Francesca de Pillionibus, vescomtessa de Roda, i aquest els hi ho concedeix(4) el 1749. D'altra banda part els Jordà, que havien comprat les terres, mas i molí, dit de Joher, havien reedificat l'esmentat molí, al riu Muga, entre els anys 1754-56, més avall que l'original i construïrem una nova resclosa més amunt que la primitiva.

Quan el 1758 els Prats i Matas començaren les obres del seu rec fou quan s'oposaren els Jordà i establiren el plet. La raó era senzilla, el rec i molí que pretenien bastir els Prats prenia l'aigua més amunt de la resclosa Jordà i la tornava al riu més avall d'aquesta, la conseqüència seria la manca d'aigua i per tant un perjudici pel molí Jordà.

La majoria de les notes així com els fragments de textos originals, pertanyen a l'arxiu particular de la Família Jordà, de Pont de Molins, catàleg del qual he pogut consultar, especialment la secció de plets.

- 1.- Els Prats i Matas tenen el seu origen a Molins. Salvador de Prats i Matas fou notari a Figueres i un destacat borbònic a la guerra de Successió (1704-14), i participà activament en l'elaboració del Decret de Nova Planta. Afavorit per Felip V rebé el títol de Baró de Serrahí.
- 2.- A mig camí entre Molins i Pont de Molins, sobre l'actual Roca del Mig.
- 3.- Des de la "Peña del Roure" (a les Arugues) fins terres de Jaume Batlle.
- 4.- En aquests temps els Rocabertí, comtes de Peralada, litigaven amb el rei per la possessió de les aigües del riu Muga, qüestió que guanyà el comte.

El 1759 Prats i Matas presenta testimonis, veïns de Llers i tots d'edat avançada(5), conforme Jordà no té raó ja que ha variat l'antic emplaçament del molí i resclosa Joher i demanant sentència d'acallament pels Jordà, però aquests presenten testimonis contraris, també d'edat avançada(6), que diuen haver sentit que el molí el 1647 encara estava corrent(7).

També es veié implicat en aquest afer un altre molí, situat al veïnat de les Arugues(8), per nom "molí de les Arugues", quals propietaris eren els Casanovas. Aquest estava situat aigües amunt del Jordà i del que pretenien construir els Prats, que havien pactat els esmentats Casanovas conforme el seu molí restaria inservible en benefici del que ells volien construir més avall, i així prendre l'aigua directament del rec del molí de les Arugues; naturalment per la renúncia al seu molí els Casanovas rebien una bona compensació.

L'any 1763 es fa un resum de la causa i s'estableix aquesta formalment "en Autos de la Intendencia General de este Exercito y Principado de Cathaluña". Els Jordà responen que els molins dels avantpassats dels Prats i Matas són uns que hi ha sota la seva casa a Molins(9) i el lloc on pretén edificar el nou ni tan sols són terres de Molins sinó del veïnat de les Arugues, i l'antic establiment del 1513 parla de terres de Molins. El procurador dels Prats respon que des del paratge de les Arugues fins a Molins sempre es digué veïnat de Molins i abans Costas de Molins i abans Villar de Molins i que mai hagué cap veïnat de les Arugues(10), per tant l'antic molí de la Closa estava a terres de Molins, quasi enfront del de Jordà però l'altre costat del riu. Veient aquesta nova situació els Jordà no tenen més remei que buscar-se un bon procurador i aquest el troben a Barcelona, de nom Salvador de Figuerola, que estudia tot l'afer amb profunditat i respon als Prats i Matas que:

- 1.- Mai ha existit cap vestigi del molí de la Closa, però els Prats varen córrer la veu sobre certes ruïnes, que no són d'un molí de blat sinó d'una volta de calç de 15 pams de llarg i 13 d'amplada(11).
- 2.- No hi ha rastre de rec sinó unes roques naturals que ho semblen(12).
- 3.- El veïnat de Llers dit de les Arugues ha existit sempre i dins el terme del castell de Montmarí, encara el 1513-18 es pot llegir "vicinatus de las Arugas" a vells papers de Llers.
Donada sentència, aquesta fou favorable, en principi, als Jordà, malgrat els Prats i Matas no es donaren per vençuts.

-1761- Sorgeix en aquest any un antic problema que enfronta sovint als de Molins contra els de Llers, era la qüestió del pastoratge a terres comunals, on sempre foren mal vistos els ramats dels de Molins, un dels quals era el de Jordà. Com les autoritats de Llers havien dificultat i àdhuc impedit de pasturar en les esmentades terres comunals, cosa que no podien fer, Rafael Jordà, Joaquim Figueres i Boach, i altres particulars, tots pagesos propietaris de Molins, demanen explicacions davant l'Excel.lentíssim Governador i demanden el batlle de Llers.

- 5.- Entre 70 i 88 anys; 5 llauradors, 2 treballadors, 1 fuster i 3 jornalers. (Arx. Jordà. núm. 22 plets).
- 6.- El presbiter Antic Lavall i Joan Bautista Arenas i Patau.
- 7.- Es trobava 32 canes riu amunt del Jordà.
- 8.- Antic veïnat sota del castell de Montmarí, avui desaparegut.
- 9.- Quals ruïnes són visibles encara avui dia, per nom "molins de la Roca" o de "la Peña Viva", són molins medievals en bon estat de conservació però abandonats i ignorats.
- 10.- No és veritat, si que existí un veïnat de Llers dit de les Arugues, sota el castell i domini dels Montmarí, com així consta en documents de Llers de la centuria del 1300. (Arxiu Jordà).
- 11.- Diu així mateix que es troben moltes construccions d'aquest tipus al riu Muga "que es creu de lo temps dels moros per amagar-se". La realitat és que eren antiquíssims molins, molts d'ells desapareguts avui.
- 12.- Malgrat tot molts d'aquests antics molins tenien els recs tallats a la roca.

-1765-67- Rafael Jordà estableix plet a la Cúria Ordinària del Castell de Llers(13) contra Joseph i Margarida Pagès, matrimoni, com a hereus de Benet Casanovas, mort, possessor del molí de les Arugues(14). La raó és la següent: els Jordà havien aixecat la seva resclosa, la qual cosa perjudicava al molí de les Arugues, situat riu amunt, quan hi havia riuades. Ambdues parts arribaren a l'acord pagant-lo a mitges, de construir un rec exterior a la resclosa Jordà per donar sortida a l'aigua de les crescudes. Mort Casanovas els seus hereus no ho compliren i quan hi havia riuada enderrocaven una part de la resclosa Jordà per donar sortida a l'aigua(15).

La sentència és favorable als Jordà de forma que els hereus de Casanovas hauran de pagar el judici, i cau sobre ells la prohibició de tocar la resclosa de Jordà. I si tenen problemes amb les riuades hauran de fer-se el canal ells(16).

-1767- Demanda per mig d'un escrit de Rafael Jordà dirigit al batlle de Llers i al jutge de Peralada, contra Joseph Espariqueta, el seu sogre i altres, per haver fet resistència al seu ramat que pasturava a les vinyes, llençant-li padres i ferint a dos(17). Es tractava d'un altre problema que es donava freqüentment entre ramaders i conreadors, el de l'època de l'any per poder entrar amb els ramats als camps i les vinyes. En aquest cas tot acabà amb una concòrdia per la qual podia el bestiar de llana anar a les vinyes des de Sant Miquel al setembre fins a la Mare de Déu de març.

-1768- Discussió sobre llinde territorials entre Rafael Jordà i Rafael Mir i Aymar de Llers, sobre dues peces de terra a la montanya del Roure, s'estableix procés a la Cúria del Castell de Llers i es dona sentència arbitral(18) ordenant es posin fites a les llinde establertes, aquesta sentència no va ésser del plaer de cap dels dos però no varen tenir més remei que assumir-la.

-1768- Plet establert per Rafael Jordà, Joan Pont i Germanico, i Jaume Figueras i Buach, de Molins, contra Jaume Batlle, també pagès de Molins.

Tot ve d'una antiga concessió feta l'any 1743, fins aleshores estava prohibit d'entrar a les vinyes amb el ramat sinó havia estat recollit tot el raïm. Per instància de "varios vehins" de Molins, entre d'ells els anteriors, s'es hi concedí de poder entrar a la vinya en la que fos recollit el raïm, encara que a la del costat no. Però l'any 1768, a instàncies de Jaume Batlle, es prohibí de nou als ramaders de Molins entrar amb els ramats a les vinyes fins Sant Lluc, (13 octubre) i el batlle de Llers amenaça amb multa i presó. Rafael Jordà i els altres, veient que res tenien a fer a Llers, portaren el cas al Corregidor; aquest ho estudia i demana informes a la Cúria de Llers, la seva sentència fou "no ha lugar" i els demandants es quedaren sense la possibilitat de pasturar a les vinyes abans del 13 d'Octubre(19).

-1775- Plet establert pel Rafael Jordà contra Joan Pont i Germanico, pagès de Molins, a la Cúria ordinària del Castell de Llers, per haver aixecat aquest darrer la resclosa del seu molí, situada riu avall del molí Jordà, la qual cosa li perjudica perquè el nivell d'aigua puja ficant-se

13.- Joseph Gay Notari public Real Col·legiats de núm. de la Villa de Figueras. (Arx. Jordà núm. 27 plets).

14.- La hereua era Margarida, com a filla de Casanovas, Joseph Pagès era el boticari de Llers.

15.- Als documents del procés es parla de què el moliner de Jordà havia arribat "a mans" amb el de les Arugues per enderrocar aquest la resclosa Jordà. (Arx. Jordà núm. 27 plets).

16.- "Sentencia die Quarta Ma Millesimo septingentissimo septimo In Castro de Llers per supra dictum mag^o Dr^o Franciscum Pages et Massana Iudicem Prefatum Instante Raphaelc Jordà Agricola termini dicti castri presente me Josepho Gay Not et escriba Curia Ordinaria ipsius Castri" (Arx. Jordà) núm. 27 plets.

17.- "Lo dia 17 hanarem ab bestiar a las viñas, y Jph Espriqueta junt amb son sogre, Julia Via y Furtiana, Gregori Pares de Llers, feren resistencia al remat de Joan Jordà de Molins, tirantlos lo dit Espriqueta moltes pedradas abeulis esgarradas dos, y expresava ab lo pastor que hianas lo seu amo..." (Arx. Jordà) 29 plets.

18.- "En poder del Dt. Joan Bap^e Mosell y Milsocas Not. R'y Publich Collegiat de Numero de la vila de Figueras". (Arxiu Jordà núm. 30 plets.)

19.- "Es^o de dha causa por el colegio de los de Camara. Antonio Serras Not. p^o RIC. de núm. de Bar^o y oy Jph Viñals y Tor Not." (Arxiu Jordà núm. 31 plets).

dins el seu molí. La sentència és favorable a Jordà i es condemna a Pont i Germanico a deixar la seva resclosa tal com estava abans(20).

-1776- Resorgeix l'antic plet amb els Prats i Matas, és el fill de Francisco de Prats i Matas, Fèlix de Prats i Santos, actual baró de Serrahí, que desitja la seva continuació amb l'ànim de guanyar, malgrat hagi estat segellat per més de vuit anys(21). Es notifica aquesta decisió als Jordà, pare i fill, perquè prenguin les mesures convenients ja que Fèlix de Prats i Santos era un personatge molt influent dins l'aparell borbònic a Barcelona.

-1776- Rafael Jordà ha de sortir, com a pagès comissionat de la vila de Llers, en defensa de diversos pastors de Molló i rodalies de Camprodon, que baixen cada any d'octubre a maig a cuidar els ramats de diversos particulars de Llers(22). Els regidors de Llers els hi volen fer pagar els seus tributs personals, ells responen que els paguen als seus llocs d'origen i s'estableix el plet que és resolt a Barcelona, on s'averigua que els pastors diuen la veritat(23).

-1778- Causa dels Jordà contra els Prats i Matas perquè s'ha establert de nou el procés; els Jordà s'aprenen a portar testimonis, nou dels quals eren veïns de Molins, que afirmen que els molins de la Roca, sota de la casa de Prats i Matas a Molins, són els del mas Fresser i de la Closa, i per tant són els pertanyents per herència a aquesta família i no cap que es trobi a les Arugues.

-1779- L'haver actuat amb rapidesa dóna resultats als Jordà i aquest any els Prats i Matas reben ordre de no prendre l'aigua del riu Muga, pel molí que pretenen construir, del canal del molí de les Arugues, desviant-les per tant del curs normal del riu; si vol construir el seu molí ha de prendre l'aigua d'un lloc que no perjudiqui als Jordà. Aquests, coneguda la sentència, iniciaren obra per impedir que es continués la construcció del rec del futur molí dels Prats i Matas(24).

-1781- Fèlix de Prats i Santos pretén, com nova via per guanyar la causa, obligar els Jordà a la venda del seu molí, per aconseguir-ho s'informa que les terres del mas Joher, lloc on Jordà

20.- "Sentencia feta per los Mag^{as} Regidores de Llers". (Arx. Jordà núm. 35 plets).

21.- "Sr. Juan Phelipe de Castaños Cavallero pensionado de la distinguida orden española de Carlos Tercero del Consejo de S. M^{te} intendente del Exército y marino de Cataluña... Hago saber a Pedro Juan y Rafael Jorda padre e hijo labradores del lugar de Llers corregimiento de Gerona como en el Pleyto que en el tribunal de esta intendencia siguen contra Dn. Fran^{co} de Prats y Matas vezino de esta ciudad por parte de Dn. Felix de Prats y Santos Baron de Serrahi Escrivano Principal y de Gobierno de pnte. Principado en esta ciudad de Bama comicialado...". (Arx. Jordà núm. 36 plets).

22.- Un d'ells era Jordà.

23.- "Muy y ll.^{os} Sr. Salvador Comamala Joseph Moret y Joan Comamala pastores becinos del lugar de Mollo Joseph Sala pastor del pueblo de frapanet y otros pastores todos del corregimiento de Camprodon con el debido respeto exponemos a V.S. que por las adjuntas certificaciones de los Bayles y Regidores de sus respectivos pueblos que se acompañan consta que los sup^{tes} tienen su domicilio y familia en ditos pueblos y que en ellos pagan el correspondiente tributo de catastro y personal... los suplicantes bajan todos los años con sus ganados a la Villa de Llers del Correg^o de Gerona para apesentar los ganados de diferentes particulares de dicha villa de Llers desde primeros de Octubre hasta primeros de Mayo con cuyo motivo y sin tener otro domicilio ni bienes en dicha Villa los hacen pagar los Regidores de la Villa de Llers el Tributo Personal...". "Barcelona 3 de Marzo de 1776 Exponga su dictamen el Sr. Contador prin. de este Exto. Castañjos. Para tomar una justa resolución sobre este expc. soy de dictamen que V.S. se sirva pasarle el Subdelebad de Camprodon para que averiguando si es cierto que los Sup^{tes} satisfacen sus respectivos personales en los lugares de aquella Sub deleg^{on}". (Arx. Jordà núm. 37 plets).

24.- "Dn Manuel de Teran Baron de la Linde Caballero profesional del Orden de Santiago Comisario ordenador de los Exertos de su Mag^{ad}; Contador Principal e Intendente General por R^l Comisión de este ex^{to} y Principado de Cataluña Juez Subdelegado de la R^l Renta de Correos, Rentas Generales tabaco y demás ramos a ella unidos y Presidente del Consulado y R^l junta particular de comercio de este mismo Principado. En vista de este Proceso en que por parte de Rafael Jordà Labrador del vecindado de Molins de Termo y parroquia de Llers en el Corregim^o de Gerona se pretende derecho para tener y concertar el molino harinero que tiene corr^{te} en dho termino sirviéndose para su curso de las aguas del Rio de la Muga, y en consecuencia se mande o declare la demolición de las obras hechas para formar la asequia del molino que a las orillas del mismo río quiso fabricar o reedificar Dn Fran^{co} de Prats y Matas Baron de Serrahí y en el día por su fallecimiento Dn Felix de Prats y Santos también Baron de Serrahí por cuánto con la construcción de la citada asequia y tomando con ella el agua de dho río en el parage aquella dirigió sería de notorio perjuicio e inútiles haría el curso de dho Molino...". (Arx. Jordà núm. 41 plets).

edificà el seu molí foren comprades a Joan Josep Parada de Sant Cristofol dels Horts(25), l'any 1644. El baró de Serrahí compra als descendents de l'esmentat Joan Josep Parada dos masos que tenien als Horts, la Paradella i Coll de la Fiyola, l'any 1778, i el dret de "lluir i quitar", seguidament inclou dins aquest dret a les terres de Joher i després pretén obligar a Jordà que li vengui per la força com així ho ha de fer per llei. Pretenia Prats que l'heretat Joher estava també dins l'evicció del que li van vendre els Parada i podia obligar Jordà a la reventa. Però aquests presentaren documents pels quals demostraven que l'any 1747 havien comprat als Parada el dret de "lluir i quitar" per la qual cosa es reconeix als Jordà com a possessors de les terres de Joher, i l'estratègia dels Prats no dóna resultats.

Això ho aprofita Rafael Jordà per escriure al comte de Peralada explicant-li tota la situació, al temps que demana la seva mediació, aportant una altra prova al seu favor perquè resulta que l'establiment, l'any 1513, de Julià Mata als molins de Freser i de la Closa era condició que posés al menys un d'ells corrent en els dos anys següents i res demostra que ho fes, per tant va perdre el dret d'establiment: d'altra part, l'establiment el feu el Paborde del monestir del Roure i aquest no podia donar permís d'ús de l'aigua del riu Muga car el propietari d'aquesta era el comte de Peralada.

-1784- Plet establert per Rafael Jordà contra Joan Casanovas, pagès de Llers, per desviar les aigües del riu amb el propòsit de reparar la seva resclosa(26), la qual cosa era perjudicial pel molí Jordà. Al fons de la qüestió es trobava l'enfrontament dels Jordà amb els Prats i Matas, ja que aquests havien pactat amb Casanovas i estaven d'acord. La resposta de Joan Casanovas fou trencar el rec de Jordà, per la qual cosa pren la paraula el procurador dels Jordà. Salvador de Figuerola, que tracta Casanovas de mentider i mala fé, que té segrestats tots els seus béns per malversador i que encara així fa ús d'ells. La sentència fou favorable en tot als Jordà(27).

-1787- De nou sorgeix l'antiga qüestió de les terres comunals i l'enfrontament entre ramaders i conreadors, que finalitzà en plet establert per Jordà, Horts i Figueras i Bosch, pagesos de Molins, contra els regidors de la vila de Llers. A més es queixen de què res no sabien sobre les noves disposicions de la Baylia de Llers respecte del pasturatge dels ramats en terres no pròpies i que no havien vist cap pregó(28), i per si fos poc els regidors de Llers havien establert a particulars en terres comunals. Aquest plet ho contrarrestaren els de Llers establint un altre contra Jordà i Figueras i Buach, als que els hi demanaven danys i perjudicis per haver entrat els seus ramats a terres comunals i particulars. Ambdós foren exculpats el 1792 però res solucionaren al seu favor.(29)

25.- Entre Maçanet de Cabrenys i Albanyà, prop del castell d'Arget.

26.- Joan Casanovas era aleshores el propietari del molí Aruges.

27.- "En la RI Auda y Sala del Noble Sor Dn Antoo de Villalba. Esno de la Curia Ignasio Claramunt Actuario y por el Franco Just Noto". (Arx. Jordà núm. 46 plets).

28.- "Pregon que su tenor a la Letra es como se sigue per manam^o del Mag^h Sor Batlle de la pnt Vila de Llers, se fa saber a tothom generalmctne, que ninguna persona gocia ni presumezca a entrar, ni fer cntrar ninguna especie de bestiar en ninguna de las terres tant cultivadas com hermas del terme y Castell de Llers baix las penas que baix se explican. Prim^o per cada ramat de bestiar menut, com son ovelas, moltons, xais, y tota altria especie de bestiar menut de pel, si arriban al numero de deu, caran a la pena de deu lliuras per quiscuna vegadas y quiscun ramat, y si no arriban al numero de deu, cauran a la pena de un sou per quiscuna bestia, y de nits cauara a la pena doblas exceptat cada qual en lo del seu.

Per cada Bou o Vaca que entrada en ditas terras causa en la pena de 15 sous per quiscuna bestia de dita especie, exceptat cada qual en lo del seu, y de nits caura a la dobla pena.

Per cada nula, matxo, egua o cavall, burro, o burra, o pulli caura a la pena de 6 sous per quiscuna vegada, y denit dobla, exceptant cada un en lo del seu.

Per cada tucino, truja o porcell caura a la pena de 2 sous per quiscun, y quiscuna vegada..." (Arx. Jordà).

29.- A la Cúria Ordinària del Castell de Llers. Escrivà Pedro Bosch i Pagès Notari. (Arx. Jordà núm. 53 plets).

-1788- Malgrat la sentència contrària Fèlix de Prats i Santos continua la lluita i aconsegueix trobar altre establiment de Julià Mata, el 1515, fet per la Vescomtessa de Roda i en nom del comte de Peralada, per la qual cosa es declarada nul·la la sentència contrària als Prats(30).

Continua el plet amb els Prats, però aquests després de tants anys sense resultats positius canvien d'actitut i comencen a pensar en una solució pactada, és a dir, una concòrdia. Per aquesta raó són anomenats Joseph Miquel, mestre major de les obres de la fortalesa de Sant Ferran de Figueres, per part del baró de Serrahí, i Francesc Botinya, geòmetra reial, per part de Jordà, com experts, perquè donin la seva opinió al respecte.

Prats està d'acord, després del dictamen, en construir la seva resclosa deu vares més avall de la de Jordà i d'aquesta forma no perjudicar-lo. Però resulta que aquest estava realitzant modificacions i millores en el seu molí i en la resclosa, engrandiment que deixava inútil l'obra que s'havia vingut a fer Fèlix de Prats i Santos, que ho denuncia però no aconsegueix res i enfront d'aquesta situació desisteix de construir la seva resclosa i molí(31).

Relació cronològica dels plets establerts contra els Jordà.

-1761- Plet establert per Margarida Casanovas, vídua de Benet Casanovas de les Arugues, contra Pere Joan i Rafael Jordà, pare i fill; la raó la següent: un aiguat s'havia emportat la resclosa de Jordà i aquest pretenia reedificar-la més amunt, la qual cosa era perjudicial pel molí dels Casanovas(32). La sentència obliga a Jordà a reconstruir la seva resclosa en el lloc original.

-1762- Plet establert davant el jutge del comtat de Peralada per Joan Pont i Germanico, alias "Romanguera", de Molins, contra Rafael Jordà, també de Molins. Es queixa, el demandant, que Jordà ha construir unes basses prop del seu pou i aquestes embruten i infecten l'aigua d'aquest. Jordà respon per mig del seu procurador, Parera i Massana, que les seves basses estan a 40 passos del pou de Romanguera i són per l'oli, i que no hi ha cap raó que demostrï que embruten l'aigua del seu pou, però el que si l'embruta són l'aiguera i la bassa de fems que té ell al costat del pou. La sentència donada el 1766 a la Cúria Ordinària del Castell de Llers fou favorable a Jordà(33).

-1762- De nou, plet establert per Joan Pont i Germanico contra els Jordà, a la Cúria Ordinària del Castell de Llers(34), perquè aquests componguin de nou el desaigüe de la seva "Vinya Gran", de forma que l'aigua en temps de pluja no entri a la vinya dels Pont dita "la Feixa Torta". La sentència donada el 1764 dona la raó a Pont i Germanico(35).

30.- Amb notificació de Francisco González de Bassencourt, Conde del Asalto, a Rafael Jordà.

31.- Aquest plet resorgiria de nou en temps de Carles IV, però amb els mateixos resultats pels Barons de Serrahí, que mai aconseguiren construir el seu molí.

32.- "Mag^m Senyor Margarida Casanovas y Espolla usufructuarai y Tenutaria de la heredad y bienes de Benito Casanovas su difunto marido parese ante V y como mejor en drocho haya lugar diré que habiéndose llevado el Rio de la Muga la Resclosa del Molino propio de Pedro Juan Jordà y Rafael Jordà Padre e hijo del Vezindado de Pontdemolins han publicado de quererla reedificar en el mismo paraje que antecedentemente se hallaba siendo así que en tal paraje no podían tenerla por ser en terreno propio de pertenencias del Molino de las Arugas propio de Benito Casanovas y causar el citado molino considerable perjuicio pues existiendo allí la referida resclosa no podría moler en la forma se debe el Molino de Arugas por quedar retenida la agua en la referida resclosa..." (Arx. Jordà núm. 23 plets).

33.- Escribà Joseph Gay Notari de la Vila de Figueres. (Arx. Jordà núm. 24 plets).

34.- Escribà Joseph Gay Notari Real Públic col·legiat de Número de la Vila de Figueres. (Arx. Jordà núm. 25 plets).

35.- "Por V^{na} se ha proferido Sen^{ca} con la cual fue condenado Rafael Jordà en tener aparejada y bien conforme su viña llamada gran por conducir la agua de las lluvias y en consecuencia tener limpias las rasas por la parte de mediodía y cierso y en haber de hacer otra de nuevo en el extremo de las dos expresadas por el fin que la de agua entre en la rasa de esta parte de Juan Pont y Germanico, y en haber de rehacer las paredes de dha su viña..." (Arx. Jordà núm. 5 comp. tes).

-1762- Ordre donada pel jutge del comtat de Peralada perquè Rafael Jordà pagui els censos que deu a Jaume Matas presbiter i domer de l'església parroquial de Sant Martí de la vila de Peralada(36).

-1763- També es veieren els Jordà embolicats en antics plets que res tenien a veure amb ells en principi, com és el que estableix a la "Real Audiència del Principado de Cataluña"(37) Geroni Soler, presbiter, que era contra Bautista Arenas i Patau, pagès de Molins i possessor del mas Patau; mort aquest i havent Rafael Jordà comprat el mas, l'esmentat Geroni Soler vol continuar el plet amb Jordà(38). S'ignora en aquest cas si s'arriba a establir de nou el plet i quina fou la sentència, però hi ha indicis de què no anà endavant la sol·licitud del presbiter.(39)

-1766- Plet establert per Joan Pont i Germanico contra Rafael Jordà per la raó de què aquest darrer estava construint una sèquia des del seu molí fins als seus horts i la seva casa, la qual cosa era perjudicial al molí de Pont i Germanico al minvar el cabdal d'aigua del riu. Per Jordà respon el seu procurador Salvador de Figuerola, que l'aigua sempre l'havia pres Jordà per la seva casa i trullal d'oli, sense causar cap perjudici car és molt poca quantitat, i l'obra que està fent és per la seva comoditat i no fa mal a ningú. Aporta a més testimonis que afirmen ser Pont i Germanico de geni cavilós i envetjós amb els seus veïns(40) i amic de disputes, mentre que Rafael Jordà és de geni pacífic i enemic de disputes, havent-se portat sempre bé amb els seus veïns i així és públicament tingut. La sentència donada el 1768 deixa nul·la la demanda de Pont i Germanico i Jordà continua l'obra de la seva sèquia.

-1768- Ordre del jutge del comtat de Peralada perquè Pere Joan i Rafael Jordà paguin tres pensions d'un censal a la comunitat de presbiters de Llers.(41)

-1769- Ordre de pagament de dues pensions d'un censal a la Insigne Col·legiata de Vilabertran per part dels Jordà(42).

36.- "Cabrear todo honor, tierra o posesión cual tenga en alodio y dominio directo de dho R..." (Arx. Jordà núm. 29 plets)

37.- "Presidencia de la Sala: Dn Antonio Montero". (Arx. Jordà núm. 26 plets).

38.- "...y digo que en la antigua R' Au^{da} en autos de Joseph Brosa Notario Barna pleyto entre partes de Joan Bautista Arenas y Patau de una y Gerónimo Soler Pro y otros de otra y como este y dicho Joan Bautista Arenas sean muertos y mi principal desea continuar el referido pleyto... dada en Barna los siete de Febrero de 1763 Dn Rodrigo de Latorre Reg^{te}" (Arx. Jordà núm. 26 plets).

39.- "...En Autos de la Audiencia General de este ejército y Principado de Cataluña. Escr. Vicente Simón." (Arx. Jordà núm. 26 plets).

40.- Jordà ho era, les seves masies estaven front per front.

41.- "De parte del Mag^o D'en Ambos Derechos Fran^{os} Pages y Massana en la Villa de Perelada Corregimiento de Gerona Domiciliado Juez y Accesor ordinario de dha villa y Condado Villa y Baronia de dho Castillo de Llers, la Instancia del Mag^o Fran^o Aloj ciudadano Honrado de Barna en Figueras domiciliado como a Pror de la Reverende Comunidad de Presbiteros de la Parral de dho Castillo, decid como con temor del presente se dice y manda a Pedro Jorda labrador del vecindado de Molins termino, y Parra de dho castillo que dentro el termino por el derecho prefigido de, y pague y dado, y pagado haya real y efectivamente a dho Instante en dho nombre tres penciones salvo derecho debidas de aquel censal pención anual seis obras bar que a ocho Enero hace, y presta a dha Reverende Comunidad lo que cumplira junto con las costas o, bien dentro dho termino ponga justas causas y razones porque pagar no debe que de otra suerte se pasa a la Execución de dho mandato; Dado en la Curia ordinaria de dho Castillo de Llers a los catorce de Marzo de Milsetecientos sesenta y ocho." (Arx. Jordà núm. 31 plets).

42.- "Ignorar no podeu vos Rafel Jorda Pages de Molins Terme y Partit de Llers: de com ab Acto rebut en poder del Dt. Mariano Monserrat Notari Publich Real del Lloch de Vilabertran als 31 de Agost de 1769 Salvi Vilahu menor de dias treballador de dit lloch de Llers com a Principal i vos com a fermansa vengreu y originalment creareu a favor del Illustre Capitol de Canonoges de la Iglesia Insigne Collegiata y Secular dit Lloch de Vilabertra com a Administrador General y Governador de la Bolsa Comuna dels Aniversaris y misas de Estaca de la mateixa Iglesia un censal de preu y propietat 150 y de annual pensio cesari; porque dins lo termini de dret prefigir, li haga donat, y pagat...". (Arx. Jordà núm. 31 plets).

-1770- Demanda establerta per la venerable abadessa del Reial Monestir del Mercadal, a Girona, contra els regidors de Llers(43), en Autos de la Intendència General de Catalunya(44). Demana penes de multa i presó pels qui entrin amb els seus ramats en una peça de terra de 25 vessanes que té el Monestir en el terme de Llers i a la vora del riu Muga. Se li concedeix(45).

-1772-73- Causa establerta en la Cúria Reial de la Vila i Baylia de Figueres(46) per Pere Dorca, veí de Pau, contra Maria Martra i el seu nét Joan Martra, impuber i hereu de Benet Martra, veïns d'Avinyonet, en defensa dels quals surt Rafael Jordà. La qüestió és la següent: Rafel Jordà va vendre el mas Mediona d'Avinyonet als Martra, temps abans ho havia comprat el seu pare Pere Joan a Rafael Saurina i a Pere Banús, marits respectius de les dues filles i hereues de Guillem Samsó i Mediona, propietari del mas Mediona. Pere Dorca: diu ésser l'únic hereu actual de l'esmentat Guillem Samsó i Mediona i que la venda que feren els gendres d'aquest, Rafael Saurina i Pere Banús, a Jordà no és vàlida, degut a què només tenien dret d'usdefruit. Pretén que es declari no vàlida la transacció i li cedeixin el mas en propietat. La sentència es dóna el 1773 i s'imposa silenci perpetuo a Pere Dorca, no havent aquest de pagar les despeses del judici ja que s'havia declarat "pobre miserable"(47).

-1773- Demanda dels regidors de Llers contra Jordà i Figueras i Buach, veïns de Molins, per haver entrar els seus ramats a terres d'altres propietaris. Foren notificats per carta i es presentaren forces a les masies dels acusats emportant-se valors en especie que vendrien en cas de no presentar-se a Llers els reus.

-1778- Acte requisitori dels regidors de Llers a Rafael Jordà perquè pagués uns censos a Bonaventura Noguer, ciutadà honrat de Barcelona(48). Els esmentats regidors es presentaren a can Jordà però no trobaren a Rafael Jordà sinó al seu fill Joan que els hi digué no vindria en tres o quatre dies(49). Al final Jordà paga a Noguer els censos.

-1778- Plet establert per Maria Manuel Berart, vídua del baró d'Esponellà i senyora del castell dels Güell, i el seu fill Ignasi Havià i Berart, contra Rafael Jordà(50). Els Berart pretenen obligar els Jordà a revendre l'heretat Joher(51), mas i molí, ja que ells són senyors d'aquesta heretat i Jordà els hi deu pagar uns determinats censos anuals. El trasfons d'aquest assumpte era que els Berart, barons d'Esponellà, s'havien posat d'acord amb els Prats i Matas, barons de Serrahí i aquests serien els compradors de l'heretat Joher, de la que pretenien desposseir Jordà(52).

43.- Rafel Jordà era Regidor de Llers, representant del Veïnat de Molins.

44.- Escribà Vízente Simon. (Arx. Jordà núm. 32 plets).

45.- "Muy Illmo Sr Carlos Rafart Procurador de la Venerable abadesa y R^l Monasterio del Mercadal de Gerona como consta de la escritura de Poder que produzgo digo: que mis Principales sin embargo deser Dueños de distintas tierras sitas en varios Terminos y Lugares y especialmente en el lugar y Termino de Llers Corregimiento de Gerona no duda los Reg^{tes} y particulares de dho lugar de Llers malvaratar por sus ganados los frutos que estan sembrados en dhas tierras..." (Arx. Jordà núm. 32 plets).

46.- "Es^o Buenaventura Sns Notari". (Arx. Jordà núm. 34 Plets).

47.- "Sepan Quantos/siguiese el cartel citatorio. De parte del Mag^o Buenaventura Ignacio Sans y Corgoll el corriente Biennio por la S. C. Ma^d que Dios guarde, Bayle de la villa de Figueres y su real Baylia Intimad y Notificad, como con thenor del presente y notifica a María y Pau y Juan Pau Abuela y Nieto respe vezinos del lugar de Avinyonet de dicha Baylia en los nombres de usufructuaria, y propietario de la Universal Heredad y Bienes que fueron de Benito Martra que en virtud de provision por el hecha que en este dia al pie de la peticion a el presentada por Jayme Amat Prociçurador de Pedro Dorca Jomalero del lugar de Pau...". (Arx. Jordà núm. 34 plets).

48.- "Mag^h Bonav^a Noguer Ciutada honrat de Barcelona en dit Castell domiciliat". (Arx. Jordà núm. 14 plets)

49.- "...y havent respost que se torbava desde la matinada del sobredit die ausent de dita casa y veynat y que no tomaria en ella que no fossen passats tres o quatre dies o mes...". (Arx. Jordà núm. 14 plets).

50.- "En la R^l Aud^y y Sala del Bob. Sr^o Ant^o de Villalba. Esno de Cama Cassani. Por Jph Comas Actuario". (Arx. Jordà núm. 40 plets).

51.- Més antigament mas Comadeçà.

52.- "Exmo Señor, Juan Bautista Gomes, Pro de Da. María Manuela de Berart, y Da. Inés de Fluvia y de Berart Madre e hija en los nombres, que siguen este pleito, con Salvador Figuerola, Pror de Rafael Jorda, Sobre uso de fatiga...". (Arx. Jordà núm. 40 plets).

-1779- Joan Coder i de Collferrer, notari i escrivà públic reial, col·legiat de número de la vila de Figueres, notifica a Rafael Jordà es presenti al plet amb els Berart(53). Aquest ho fa acompanyat del seu procurador. Salvador de Figarola, que aporta proves segons els esmentats Berart, barons d'Esponellà, no havien estat mai senyors de l'heretat Joher, raó per la qual Jordà guanya la causa.

-1779- Ordre del jutge a Rafael Jordà perquè en el plaç de deu dies capbrevi i pagui laudemonis i foriscapis de totes les terres i mansos que tingui sota domini de Nostra Senyora de Ferracàs, abans de Llers i ara de Figueres, i en el seu nom al presbiter Recasens(54).

-1781-92- Convocatòria per Joan Jordà i Figueras i Buach, ambdós veïns de Molins, perquè, sota pena d'excomunicació major, paguin a Abdon Puig, presbiter i sagristà de l'església parroquial de Llers, el darrer dels tres anys pels que varen llogar les terres pertanyents a la sagristia de Llers.

-1787- Ordre del jutge del comtat de Peralada i de la vila i Castell de Llers, perquè Joan i Rafael Jordà paguin en el plaç de deu dies a Lambert i Joan Vich i Arolas, pare i fill, pagesos de Llers, com a dret d'usdefruit de Maria Vich Arolas i Jordà, esposa de Joan Vich i Arolas, 600 lliures i vestits que prometeren donar de dot de Maria, filla de Rafael Jordà i germana de Joan. Els Jordà responen que entregaren una peça de terra, que no estava inclosa en el dot, que té de valor més del doble del que demanen; d'altra part el matrimoni fou expressament convingut entre Rafael Jordà i Lambert Vich i Arolas, de forma que el dinar de la boda el pagaven a mitges i només el va pagar Jordà, ja que es va fer a la seva casa, i li va costar més de 200 lliures; per si fos poc Joan Vich encarregà al seu cunyat Joan Jordà li portès del Rosselló un "xalec" de "xatina segoviana" de valor 11 pessetes i mitja d'argent, que després no va pagar. Així que paguin primer els Vich i Arolas que després ho faran els Jordà.

Els Vich i Arolas responen que el sopar del dia de la boda fou en la seva casa i varen venir més o menys els mateixos que eren a dinar al migdia, pagant ells; al respecte del "xalec" varen prendre aquest com un regal ja que els Jordà mai els havien demanat ho paguessin.

Els Jordà decideixen posar fi a aquesta picabaralla familiar pagant 400 lliures, 150 lliures del dote ja les havien pagat però sense demanar rebut, de la qual cosa es lamenten, i els Vich i Arolas accepten(55).

53.- "Departo del Mag^o Ramon Ferrer y Marcer Ciudadano Honrado de Barza Abogado de los Reales Consejos de su Mag^d el presente, y corriente bienio Bayle de la Villa y Baylia Reales de Figueras Yntimad, y notifiad como con tenor del presente, se Yntima y notifica a Rafael Jorda Labrador del Vezindado de Pont de Molins Termino y Parroquial del Castillo de Llers. Que ynsguiendo lo prevenido con la Real carta Mandatoria de la Corte, y Auda del presente Prindo emanada su fecha en Barza en veinte Septiembre...". (Arx. Jordà núm. 29 plets).

54.- "De parte del Mag^o Dr. en Derechos Francisco Fages i Sans en la villa de Figueras Corregimto de Gerona domiciliado Juez emphitectecario de las causas de cabrevacion hazederas de las rentas Derechos y emolumentos recibe y debe recibir, y pertenecen al Rndo Budilio Requesens Pbro Beneficiado de la Igla Parroquial de la dicha pnte villa de Figueras, i como obtenido el Beneficio baxo Invocacion de Nuestra Sra de Ferracas Fundado en la Igla Parral del Castillo de Llers; hagaze como con thenor del presente se haze mandato i se dize y manda a Rafel Jorda Labrador del vezindado de Pont de Molins Parroquia del dicho castillo de Llers que dentro del termino de diez dias del dc la notificacion del presente en adelante contaderos mediante juramento capbreve i capbrebado haia en Poder del Noto Esno Infro todos i qualesquiera cassas terras mansos i heredades que tenga i posea y que se tengan a Directo Dominio de dicho Rndo Baudilio Requesens Pbro..." (Arx. Jordà núm. 44 plets).

55.- "En la Curia Ord^a del Castillo de Llers Es^o de ella Antonio Corgoll Not^o". (Arx. Jordà núm. 54 plets)

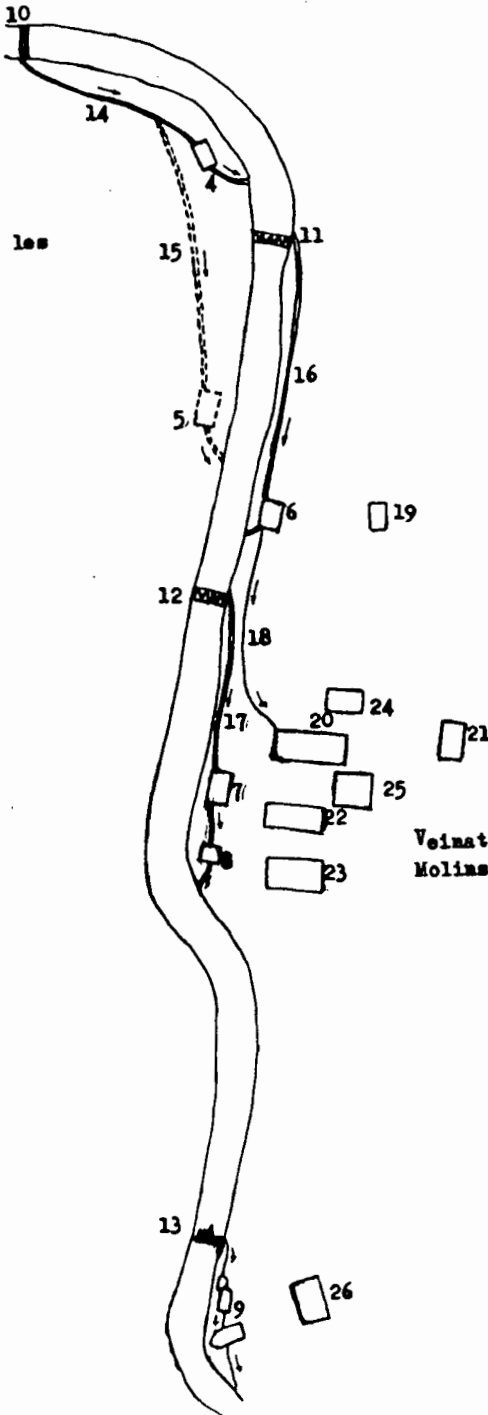
Comentari:

El segle XVIII marca la gran transició d'aquesta família pagesa, coneguda com els Jordà de Molins. Avenç social i econòmic que quedarà reflectit en la quantitat de plets en els que es veieren implicats i dels que, en general, varen sortir afavorits, de forma que pogueren entrar al segle XIX i al món contemporani amb tota garantia, transformant-se en una poderosa burgesia agrícola. En aquest treball hem tractat tan sols els plets que es donaren a l'època de Carles III, encara que aquests es donen per igual al llarg del segle i amb més intensitat a finals del mateix, malgrat tot els tipus d'afers que causen els esmentats plets es reflecteixen perfectament en els citats aquí, és a dir:

En primer lloc, enfrontaments amb la noblesa borbònica per qüestions de competència, però els temps estaven canviant i aquests ja no tenen la força d'abans enfront l'emergència dels pagesos propietaris i negociants, disposats a ésser ells els seus futurs substituïts a les classes dominants rurals. Trobem després un enfrontament freqüent a tot el segle, el problema de les terres comunals i més especialment l'enfrontament entre ramaders i conreadors, problema de difícil solució car tothom buscava el seu propi benefici. Diferent i seriós és el que enfronta a uns i altres per l'aprofitament de les aigües del cabalós riu Muga, veritablement parcel·lat i on tenir un molí fariner significava un excel·lent negoci. D'altre índole són els enfrontaments entre veïns de Molins, disputes moltes de elles per petites qüestions que deixen entreveure el trasfons de rivalitat i competència entre els esmentats veïns dels que, irremissiblement, uns s'enfonsarien i altres eixirien als segles subsegüents. Sorgeix també una discussió, coneguda de sempre, com la d'establir les llines exactes de un determinat territori. En altres casos es veieren els Jordà introduïts a plets en els que no eren part principal, ja fos voluntàriament o no, unes vegades per defensar persones que creien ells tenien raó, altres com regidors de Llers en els plets que s'establiren contra aquests, o per aparèixer antics processos sobre terres o béns que ells havien comprat posteriorment. De més importància foren els que els intimaven a pagar censos eclesiàstics i a capbrevar terres o cases, però malgrat sempre eren condemnats a pagar es pot seguir una curiosa reiteració en fer-ho fora de temps o en no pagar fins a darrera instància. Per fi sorgeix altre tipus de plet que tanca aquest ampli ventall, és el que es dona entre membres de la mateixa família, per qüestions de dot, que sol ésser una simple picabaralla que finalitza cedint part cadascun dels litigants i, ben segur, amb enemistat de per vida.

Veinat de les Aragues.

Veinat de Molins.

- 1 Castell de Molins.
- 2 Castell de Montmarí.
- 3 Monestir del Roure.
- 4 Molí de les Aragues.
- 5 Molí de Prats i Matas.
- 6 Molí de Jordà.
- 7 Molí de Pont i Germanico.
- 8 Molí de Figueras i Buach.
- 9 Molins de la Closa i Freser.
- 10 Resclosa de les Aragues.
- 11 Resclosa Jordà.
- 12 Resclosa Pont i Germanico.
- 13 La Roca o Penya Viva.
- 14 Rec de les Aragues.
- 15 Rec de Prats i Matas.
- 16 Rec Jordà.
- 17 Rec Pont i Germanico.
- 18 Sèquia Jordà.
- 19 Mas Joher.
- 20 Mas Jordà.
- 21 Mas Patau.
- 22 Mas Pont i Germanico.
- 23 Mas Figueras i Buach.
- 24 Mas Cugullells.
- 25 Mas Comas.
- 26 Mas Prats i Matas. (Freser).